

ficatus est, habet gloriam, sed non apud Deum.

* Gen. 15. 3. Quid enim dicit Scriptura? Crédit Abraham Deo: & reputatum est illi ad iustitiam.

Iac. 2. 23. 4. Ei autem, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum.

5. Ei vero, qui non operatur, credenti autem in eum, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratiae Dei.

6. Sicut & David dicit beatitudinem hominis, cui Deus accépto fert iustitiam sine opéribus:

* Psal. 31. 1. 7. * Beati, quorum remissae sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.

8. Beatus vir, cui non imputavit dominus peccatum.

9. Beatitudo ergo hæc in circumcisione tantum manet, an etiàm in præpūtio? Dicimus enim quia reputata est Abrahæ fides ad iustitiam.

10. Quomodo ergo reputata est? in circumcisione, an in præpūtio? Non in circumcisione, sed in præpūtio.

* Gen. 17. 10. 11. 11. * Et signum accépit circumcisioñis, signaculum iustitiae fidei, quæ est in præpūtio: ut sit pater omnium credentium per præpūtium, ut reputetur & illis ad iustitiam:

12. & sit pater circumcisioñis non iis tantum, qui sunt ex circumcisione, sed & iis, qui sectantur vestigia fidei, quæ est in præpūtio patris nostri Abrahæ.

* Gal. 3. 18. 13. * Non enim per legem promissio Abrahæ, aut semini eius ut heres esset mundi: sed per iustitiam fidei.

14. Si enim qui ex lege, heredes sunt: exinanita est fides: abolita est promissio.

15. Lex enim iram operatur. Ubi enim non est lex: nec prævaricatio.

16. Ideò ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei, qui ex lege est solum, sed & ei qui ex fide est Abrahæ, qui pater est omnium nostrum

* Gen. 17. 17. (sicut scriptum est: * Quia patrem multarum gentium posui te) ante Deum, cui crèdit, qui vivificat mortuos, & vocat ea quæ non sunt, tamquam ea quæ sunt.

18. Qui contra spem in spem crèdit, ut fieret pater multarum gentium secundum quod dictum est ei: * Sic erit semen tuum.

19. Et non infirmatus est fide, nec con-

sideravit corpus suum emortuum, cum iam ferè centum esset annorum: & emortuam vulvam Saræ:

20. In recompensiōne etiàm Dei non habuit diffidētiā, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo:

21. plenissimè sciens quia quæcumque promisit, potens est & facere.

22. Ideò & reputatum est illi ad iustitiam.

23. Non est autem scriptum tantum propter ipsum quia reputatum est illi ad iustitiam:

24. sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, * qui suscitavit Iesum Christum Dominum nostrum à mortuis,

25. * qui traditus est propter delicta * Isa. 53. nostra, & resurrexit propter iustificationem.

C A P U T V.

Qui sunt fidei fructus. Antitheses inter Adamum, & Christum. Per Legem abundavit delictum.

1. * T Ustificati ergo ex fide, pacem + S A B B . habeamus ad Deum per Dominum nostrum Iesum Christum: Q U A T . T E M P . PENTEC. EPIST. 6.

2. * per quem & habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua sumus, & gloriamur in spe gloria filiorum Dei.

3. Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus: * scientes quod tribulatio patientiam operatur:

4. patientia autem probatorem, probatio vero spem,

5. spes autem non confundit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.

6. Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus secundum tempus * pro Hebr. 9. impiis mortuus est?

7. Vix enim pro iusto quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori.

8. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis: quoniam cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus,

9. Christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum.

10. Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii eius:

multo magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius.

11. Non solum autem: sed & gloriamur in Deo per Dominum nostrum Iesum Chri-

Christum, per quem nunc reconciliacionem accépimus.

12. Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt:

13. Usque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cum lex non esset.

14. Sed regnauit mors ab Adam usque ad Moyse etiàm in eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ, qui est forma futuri.

15. Sed non sicut delictum, ita & donum: si enim unus delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Iesu Christi in plures abundavit.

16. Et non sicut per unum peccatum, ita & donum: nam iudicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in iustificationem.

17. Si enim unus delicto mors regnauit per unum: multo magis abundantiam gratiae, & donationis, & iustitiae accipientes, in vita regnabunt per unum Iesum Christum.

18. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per unius iustitiam in omnes homines in iustificationem vita.

19. Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obediētiōnem, iusti constitutentur multi.

20. Lex autem subintravit ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, superabundavit gratia.

21. ut sicut regnauit peccatum in mortem: ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.

C A P U T VI.

Dixerat apostolus, ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia. Hinc statim animum subire potuit hac cogitatio: Permanendum igitur est in peccato, ut superabundet gratia. Huic tacite obiectio occurrat, quasi nobis licet esse malos, quia Deus bonus est.

1. Q uid ergo dicemus? permanebimus in peccato ut gratia abundet?

2. Absit. Qui enim mortui sumus pec-

cato, quomodo adhuc vivemus in illo?

3. An ignoratis quia non quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus?

* DOM. 6.

P O S T

PENTEC.

* Gal. 3.

27.

Col. 2. 12.

* Ephes. 4.

23.

Heb. 12. 1.

1. Petr. 2.

1. Cor. 4. 2.

6. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruantur corpus peccati, & ultrà non serviamus peccato.

7. Qui enim mortuus est, iustificatus est a peccato.

8. Si autem mortui sumus cum CHRISTO: credimus quia simul etiàm vivemus cum Christo:

9. scientes quod Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur.

10. Quod enim mortuus est peccato: mortuus est semel: quod autem vivit, vivit Deo.

11. Ita & vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo, in Christo Iesu Domino nostro.

12. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ut obediatis concupiscentias eius.

13. * Sed neque exhibeat membra vestra arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viventes: & membra vestra arma iustitiae Deo.

14. Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim sub lege estis, sed sub gratia.

15. Quid ergo? peccabimus, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit.

16. * Nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis eius, cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obediētiōnem ad iustitiam?

* Ioann. 8.

34.

2. Petr. 2.

19.

17. Gratiæ autem Deo quod fuistis servi peccati, obediens autem ex corde in eam formam doctrinæ, in quam tradiisti.

18. Liberati autem a peccato, servi facti estis iustitiae.

19. * Humandum dico, propter infirmatatem carnis vestre: sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditia, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibebibimus in peccato ut gratia abundet?

* DOM. 7.

P O S T

PENTEC.

Bbbb 2

bē

EPIST. B. PAULI AD ROMAN. CAP.VI. VII.

bête membra vestra servire iustitiae in sanctificationem.

20. Cū enim servi essetis peccati, liberi fuistis iustitiae.

21. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est.

22. Nunc vero liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam.

23. Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna, in Christo Iesu Domino nostro.

CAPUT VII.

Quæ & qualis sit peccati servitus, idque ex Legi servitute illustrat; simul, quod illi erat propositum, ostendit per Legem Moysäicam iustificari néminem coram Deo,

nosque per fidem in Christum Iesum ab eo Legi iugo esse liberatos. Quia lex homini, quādū vivit dominatur, atque ex matrimonij similitudine, nos iam non esse Legi obnoxios probat. Lex est vice mariti, eaque mortua est per Christi mortem. Christus est instar secundi mariti, cui nūpissimus mortuus Lege.

1. *A*n ignoratis fratres (scientibus enim legem loquor) quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit?

* 1. Cor. 7. 39. 2. * Nam quæ sub viro est mulier, viente viro, alligata est legi: si autem mōrtuus fuerit vir eius, soluta est à lege viro.

3. Igitur, viente viro, vocabitur adultera si fuerit cum alio viro: si autem mōrtuus fuerit vir eius, liberata est à lege viro: ut non sit adultera si fuerit cum alio viro.

4. Itaque fratres mei & vos mortificati estis legi per corpus Christi: ut siis alterius, qui ex mōrtuis resurrexit, ut fructificemus Deo.

5. Cū enim essēmus in carne, passiones peccatorum, quæ per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificarent morti.

6. Nunc autem soluti sumus à lege mortis, in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus, & non in vespertate litteræ.

7. Quid ergo dicemus? lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovisti per legem: nam concupiscentiam nef-

ciēbam, nisi lex diceret: * Non concupisces.

8. Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sin lege enim peccatum mortuum erat.

9. Ego autem vivēbam sīnē lege aliquando. Sed cū venisset mandatum, peccatum revixit.

10. Ego autem mortuus sum: & inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem.

11. Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, & per illud occidit.

12. * Itaque lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum.

13. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum, ut apparat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem: ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum.

14. Scimus enim quia lex spirituialis est: ego autem carnalis sum venundatus sub peccato.

15. Quod enim óperor, non intelligo. non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio.

16. Si autem quod nolo, illud facio: consentio legi, quoniā bona est.

17. Nunc autem iam non ego óperor illud, sed quod hábitat in me peccatum.

18. Scio enim quia non hábitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam velle, ádiacet mihi: perficere autem bonum, non invēnio.

19. Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago.

20. Si autem quod nolo, illud facio: iam non ego óperor illud, sed quod hábitat in me, peccatum.

21. Invēnio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniā mihi malum adiacet.

22. * Condelecto enim legi Dei secundum interiōrem hominem:

23. video autem aliam legem in membris meis, repugnātem legi mentis meæ, & captivātem me in lege peccati, quæ est in membris meis.

24. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?

25. Gratia Dei per Iesum Christum Dóminum nostrum. * Igitur ego ipse mente servio legi Dei: carne autem, legi peccati.

* PRO
REMIS.
PECCATORUM.

CA-

EPIST. B. PAULI AD ROMAN. CAP.VIII.

CAPUT VIII.

Vita secundum carnem, & vita secundum spiritum sibi invicem opposita. Spiritus in nobis orat. Gratiæ vires.

1. *N*ihil ergo nunc damnationis est iūs, qui sunt in Christo Iesu: qui non secundum carnem ambulant.

2. Lex enim spiritus vitæ in Christo Iesu liberavit me à lege peccati & mortis.

* AG. 15. 3. * Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne,

4. ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.

5. Qui enim secundum carnem sunt: quæ carnis sunt, sápientiæ qui vero secundum spiritum sunt: quæ sunt spiritus, séntiunt.

6. Nam prudéntia carnis, mors est: prudéntia autem spiritus, vita, & pax.

7. quoniā sapientia carnis inimica est Deo: legi enim Dei non est subiecta: nec enim potest.

8. Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt.

9. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu: si tamen spiritus Dei hábitat in vobis. Siquis autem spiritum Christi non habet: hic non est eius.

10. Si autem Christus in vobis est: corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter iustificationem.

* Actor. 3. 11. * Quod si Spiritus eius, qui suscitavit Iesum à mortuis, hábitat in vobis: 30. & 13. qui suscitavit Iesum Christum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra, 38. propter inhabitantem Spiritum eius in vobis.

12. Ergo non fratres debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus.

13. * Si enim secundum carnem vivitis, moriēmini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

14. Quicunque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.

* 2. Tim. 1. 15. * Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum * adoptiōnis filiorum, in quo clāmamus: Abba (Pater.)

16. Ipse enim Spiritus testimoniū redit spiritui nostro quod sumus filii Dei.

17. Si autem filii, & heredes: heredes

quidem Dei, coherēdes autem Christi: si tamen compātimur, ut & conglorificemur.

18. * Existimo enim quod non sunt ± DOM. 4. condignæ paſſiōnes huīs temporis ad futuram gloriā, quæ revelabitur in nobis.

19. Nam expēctatio creatūræ, revelatiōnem filiorum Dei expēctat.

20. Vanitati enim creatūra subiecta est non volens, sed propter eum, qui subiectum eam in spe:

21. quia & ipsa creatūra liberabitur à servitute corruptiōnis in libertatē gloriæ filiorum Dei.

22. Scimus enim quod omnis creatūra ingemiscit, & pātūrit usque adhuc.

23. Non solum autem illa, sed & nos ipsi primiās spiritūs habentes: & ipsi intrā nos gémimus adoptiōnem filiorum Dei expēctantes, redemptiōnem cōporis nostri.

24. Spe enim salvi facti sumus. Spes autem, quæ videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat?

25. Si autem quod non vidēmus, sperāmus: per patientiam expēctāmus.

26. Similiter autem & Spiritus ádiuvat infirmitatē nostrā: nam quid orēmus, sicut op̄ret, nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemītibus inenarrabilis.

27. Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus: quia secundum Deum postulat pro sanctis.

28. Scimus autem quoniā diligētibus Deum omnia cooperantur in bonum, iūs, qui secundum propōsitum vocati sunt sancti.

29. Nam quos p̄fscivit, & p̄destinavit confōrmat fieri imáginis Filij sui, ut sit ipse primogénitus in multis fratribus.

30. Quos autem p̄destinavit, hos & vocavit: & quos vocavit, hos & iustificavit: quos autem iustificavit, illos & glorificavit.

31. Quid ergo dicemus ad hæc? si Deus pro nobis, quis contra nos?

32. Qui etiā proprio Filio suo non pep̄cīt, sed pro nobis omnibus trādidit illum: quo modo non etiā cum illo omnia nobis donāvit?

33. quis accusabit adversus élētos Dei? Deus qui iustificat,

34. quis est qui condēmet? Christus Iesus, qui mōrtuus est, immō qui & resurrēxit, qui est ad dexteram Dei, qui etiā interpellat pro nobis.

Ebbb 3 35. Quis